

з атмосфери дитинства у світ дорослих. У статті «Бути і здаватися» Пирогов указує на необхідність глибше зануритися в той особливий світ, у якому живуть діти.

«О, якби всі батьки і педагоги за покликанням увійшли в цей морально-священний храм ще недоторканої людської душі! Скільки нового і ще не розгаданого дізналися б вони! Як оновилися б, як би порозумнішали самі!» [9, с. 97].

Найбільше право батьків і вихователів, як відзначав М. І. Пирогов, полягає в тому, щоб розвивати повністю і всебічно все, що є в дитині від природи, без посягання на її особистість, яка однаково недоторкана і в дорослому, і в дітях. «Хто дав право батькам, матерям і вихователям володарювати самоправно над благими дарами творця, якими він постачив дітей?» [2, с. 108]. Він виступав проти того, щоб батьки, незважаючи на “вроджені здібності і вроджене покликання”, самі нав’язували дитині певну роль у суспільному житті.

Людина легко засліплюється власними достоїнствами і недоліками. Ось чому з дитинства необхідно розвивати в дитині самосвідомість, пробуджувати совість, – робить висновок педагог, вивчаючи світ дитинства.

Отже, розглянуті вище питання свідчать про важливість і необхідність сімейного виховання. Головна мета сімейного виховання – сформувати справжню людину, наділену найкращими людськими якостями: високоморальну, здорову тілом і душею, сильну розумом. Основні положення про виховання такої людини в сім’ї, висвітлені в педагогічній спадщині М. І. Пирогова, актуалізуються і знаходять розвиток у наш час.

Список використаної літератури

1. История педагогики / под ред. М. Ф. Шабаева. – М., 1981. – С. 153-155.
2. Пирогов Н. И. Избранные педагогические сочинения / Н. И. Пирогов / Сост. А. Н. Алексюк. Г. Г. Савенок. – М. : Педагогика, 1985. – 496 с.
3. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : в 2-х т. / К. Д. Ушинський / пер. з рос. [ред. кол.: В. М. Столетов (голова) та ін.]. – К. : Рад. школа, 1983. – . – Т. 1. – 1983. – 488 с.

Лілія Найко

УПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ А. С. МАКАРЕНКА У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОЛТАВСЬКОГО РЕГІОНУ

А.С. Макаренко – видатний педагог-практик, випускник педагогічного вузу (тоді ще Полтавського учительського інституту). Він створив унікальну виховну систему, яка відома у всьому світі. Його виховна система, основні принципи і засади, застосовуються в більшій чи меншій мірі і в сучасних школах України, і зокрема Полтави та Полтавської області.

Багато уваги приділяв А.С. Макаренко питанню естетичного виховання дітей та молоді. Важливим засобом морального і естетичного виховання педагог вважав театр. Колоністи ставили п’єси класиків світової і вітчизняної драматургії – Шекспіра, Мольєра, Гоголя, Островського, Чехова, Горького. І сам педагог написав декілька п’єс з життя закладу для цього самодіяльного театру. Антон Семенович також часто грав ролі у поставлених спектаклях [5].

На сьогодні драматичні гуртки отримують нове життя. Наприклад, у Обласному ліцеї-інтернаті імені А.С.Макаренка інтенсивно впроваджують цей досвід педагога. У навчальному закладі ефективно діє драматичний гурток, до складу якого входять учні старших класів. Силами закладу були поставлені на сцені уривки із п’єс «Перші гулі» С.Васильченка, «Мартин Боруля» І.Карпенка-Карого, «Сватання на Гончарівці» Г.Квіткі-Основ’яненка, «За двома зайцями» М.Старицького. Учні часто відвідують музичнодраматичний театр імені М.Гоголя у Полтаві, концерти у Палаці дозвілля «Листопад», кінотеатри [4]. І це не лише поодинокий приклад.

В програму естетичного виховання дітей А.С. Макаренка включав не лише театр, а і спів, музику, хореографію, літературу, образотворче мистецтво. Ці напрями естетичного виховання в сьогоденні набирають все більшого значення. На даному етапі розвитку людство розуміє, що без глибокого естетичного та морального виховання неможливий гармонійний розвиток особистості. При школах відкриваються гуртки художнього мистецтва, хорового співу, танцювальні студії. За допомогою цих гуртків діти навчаються виражати свій внутрішній світ, розвивають в собі найкращі людські якості, долучаються до кращих здобутків людства. До речі, в цьому також виконується принцип видатного педагога: «все найкраще – дітям».

А.С. Макаренко великої уваги надавав святам і традиціям у житті колективу. Він вважав, що урочистості надають вихованцям радість, роблять щасливими, а також збагачують духовне життя. У закладі було багато свят: свято урожаю, загальнодержавні та народні свята, дні народження.

Жодна сучасна школа не обходиться без свят, традицій та символіки. Свята у сучасній школі є ефективним методом згуртування колективу класу та школи. Свято 1 дзвінка, День учителя, Осінній бал, Свято Нового року, Свято 8 березня, День матері, День Перемоги, Свято останнього дзвінка – це лише невеликий перелік свят, які існують у сучасній школі. Останнім часом набуває все більшого значення для школярів та їх школи Свято закладу. В цей день школа та учні звітують про свою діяльність протягом навчального року, представляють найкращі зразки своєї самодіяльності, нагороджують переможців різних конкурсів та олімпіад. Наприклад, у гімназії №6 м. Полтави також існує свято Посвяти в гімназисти, яке проводиться для п'ятикласників. Такі заходи сприяють розвитку адекватної самооцінки кожного вихованця, розуміння особистої значимості у людському суспільстві та громадянської свідомості.

Визначаючи основні завдання школи, Антон Семенович говорив про необхідність виховання здорового покоління, яке зможе свідомо і успішно будувати майбутнє країни. У колонії імені М.Горького і в комуні імені Ф.Е.Дзержинського широко практикувалися різноманітні ігри, туристичні походи, працювали спортивні секції, часто проводилися змагання. Також невідомою була ранкова зарядка.

На фоні сучасного ритму життя, високого рівня депресій, низькому рівні рухової активності школярів, цей принцип А.С. Макаренка є актуальним і має багато шляхів впровадження. Одним із пріоритетних напрямів виховання дітей та молоді сьогодні, які визначені як Національною доктриною розвитку освіти так і Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, є створення здоров'язбережнього освітнього середовища, формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, культури здоров'я, валеологічного світогляду.

У кожній сучасній школі, від найменшої сільської до найбільшої міської, впроваджується цей принцип через наступні заходи: декілька разів на рік проводяться Дні здоров'я, часті спортивні змагання, діють спортивні секції. На базі сільських шкіл ефективно використовуються походи до найближчих природних місцин (наприклад, заказників).

Необхідним чинником виховання в педагогічній системі Макаренка є праця. Педагог вважав, що праця має бути творчою, радісною, свідомою, основною формою прояву особистості і закладених в ній можливостей.

В процесі трудової діяльності дітей необхідно розвивати їх уміння орієнтуватися, планувати роботу, дбайливо відноситися до часу, до знарядь виробництва і до матеріалів, дбати про високу якість роботи. Також слід переключати дітей з одного виду праці на інший, дати їм можливість здобути середню освіту і в той же час оволодіти робочими професіями, навиками організації і управління виробництвом. Набуття організаторських навиків, виховання взаємодопомоги, прагнення до раціоналізації і вдосконалення виробництва досягається через участь дітей у праці.

При сучасних школах для впровадження цієї концепції створюються учбові майстерні. Досвід роботи кращих загальноосвітніх навчальних закладів говорить про те, що в шкільних майстернях області (75 %) організовано творчу продуктивну працю учнів. Велика увага приділяється відродженню народних ремесел. Свої вироби учні презентують на виставках, ярмарках, конкурсах, олімпіадах. Прикладами такого виробни-

цтва можуть слугувати наступні навчальні заклади: Красногорівська ЗОШ I-III ст. (Великобагачанського р-ну.), Диканська гімназія ім. М.В.Гоголя, Комсомольський НВК ім. Л.І.Бугаєвської, Котелевська гімназія № 1, Терешківська ЗОШ I-III ст. (Полтавського р-ну) та інші навчальні заклади області. Серед шкіл м. Полтави – гімназія № 30, № 33, № 6, № 17, ЗОШ I-III ст. № 16 та № 34 [3].

Також ця ідея педагога впроваджується та реалізується в організації суспільно-корисної праці у міжшкільних навчально-виробничих комбінатах (МНВК). У Полтавській області функціонує 5 МНВК (Кременчуцький № 1 та № 2, Карлівський, Диканський та Семенівський). На базі МНВК області здійснюється професійна підготовка школярів із 17 ліцензованих професій.

Крім того професійне навчання учнів старших класів на умовах угод організоване на базі професійних профільних ліцеїв та професійно-технічних навчальних закладів області. Тож учні можуть здобувати спеціальність і разом із атестатом про повну загальну середню освіту отримають диплом і розряд із робітничої професії. Наприклад, учні ЗОШ I-III ст. № 25 м. Полтави на базі ПТНЗ № 9 опановують професію «оператор комп'ютерного набору», учні із трьох шкіл м. Лохвиці на базі Лохвицького ПТНЗ № 27 – професію «швачка» та ін [3].

Іntenсивно впроваджується виховна система А.С. Макаренка у Великопавлівській спеціалізованій школі «Майбутній фермер» Зіньківського району. Школа має достатнє забезпечення землею, фруктовий сад. На цій базі ефективно впроваджується ідея великого педагога щодо виховання через працю. Діти початкових класів навчаються квітництва, діти 5-7 класів вивчають основи садівництва і математики у сільському господарстві, учні старших класів вивчають основи підприємницької діяльності, основи фермерської діяльності, основи тракторної справи. Учні школи часто беруть участь у різних конкурсах сільського господарства, де представляють свої роботи та проекти [1]. Школа такого типу має великі перспективи у майбутньому, адже на даний час Україна потребує молоді, яка може ефективно працювати у сфері сільського господарства.

Ще однією рисою виховної системи А.С. Макаренка є колектив. Велика заслуга педагога полягала в тому, що він розробив закінчену теорію організації і виховання дитячого колективу і особистості в колективі і через колектив. А.С. Макаренко бачив головне завдання виховної роботи в правильній організації колективу. У закладах педагога всі найважливіші питання стосовно життя колективу вирішувала рада командирів. Їх вибирали на три-шість місяців. Кожен вихованець проходив практику підпорядкування і командирську практику на чолі загону. У колективі найвищим органом самоврядування були загальні збори.

На сьогоднішній день, в контексті широкого поширення управлінських ідей, учнівське самоврядування виступає як ефективний спосіб організації життя учнівського колективу. Воно дозволяє учням відчувати себе господарями в школі та класі, розвиває навички організаторської роботи в управлінні справами колективу. Головним завданням учнівського самоврядування є розвиток соціальної активності учнів, виховання в них почуття власної гідності, надання їм можливості виявити себе, формування управлінських навичок. В багатьох школах області моделлю учнівського самоврядування виступає шкільна парламентська республіка. В рамках шкільної парламентської республіки діють міністерства знань, суспільно-корисних справ, фізкультури та спорту, дозвілля та культури, дисципліни та порядку, добрих справ та ін. Шкільну парламентську республіку очолює президент шкільної республіки, яку обирають учні 5-11 класів на один рік. Республіка має свій статут та план роботи, періодичні збори. Наприклад, модель шкільної парламентської республіки ефективно використовується в учнівському самоврядуванні Хомутецької ЗОШ I-III ст. (Миргородського району), Федіївської ЗОШ I-III ст. (Решетилівського району) [2].

Наведені напрями впровадження ідей знаменитого педагога є лише незначною частиною можливих використань його ідей, які нині впроваджуються у сучасній школі.

Отже, розповсюдження ідей А.С.Макаренка і впровадження їх в практику виховання молоді в нашій країні наочно свідчать про зростаючий зв'язок його концепцій із життям нашого суспільства. Сучасні умови розвитку української освіти націлюють нас на вивчення і творче використання ідей видатного педагога.

Список використаної літератури

1. Білик Н. Ідеї А.С. Макаренка в спеціалізованій школі «Майбутній фермер»/ Н. Білик // Імідж сучасного педагога. 2002. — №4-5. С. 39-41.
2. Сайт Хомутецької ЗОШ І-ІІІ ступенів Миргородської районної ради [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://xomytes.at.ua/index/shkilne_samovrjaduvannja/0-63.
3. Чемшит В. Г. Спадщина А. С. Макаренка і освітня галузь «Технологія»/ В. Г. Чемшит // Постметодика. 2008. — №1. — С. 22-28.
4. Шульга В. І. Педагогічні ідеї А. С. Макаренка в сучасній школі / В. І. Шульга // Постметодика. 2008. — №1. — С. 15-16.
5. Ярмаченко Н. Д. Педагогическая деятельность и творческое наследие А. С. Макаренко / Ярмаченко Н. Д. — К.: Рад. шк., 1989. — 191 с.

Любов Курятник

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЕКТ «РОСТОК»: ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасній освіті інтенсивно розвиваються процеси активізації науково-педагогічної ініціативи та творчості на засадах гуманізації, інтеграції та екологізації, діяльнісного підходу, гармонійного поєднання загальнолюдських духовних цінностей із національним характером освіти. Результатами такої творчості стають нові концепції та моделі освіти і виховання, методи, технології навчання та виховання, навчальні програми, підручники та навчальні посібники, створюються сучасні типи навчальних закладів. Вирішення актуальної проблеми практичного втілення цих результатів педагогічної творчості у зміст навчання та виховання підростаючого покоління може стати суттєвим внеском у розвиток сучасної освіти України.

Завдяки демократизації освіти сьогодні існує багато шляхів вирішення сформульованої проблеми. Науково-педагогічний проект "Росток" розглядається як один із таких шляхів.

Проблемами впровадження даного проекту займаються Н. Колечко, О. Манюк, С. Василенко, Т. Ольховик, Я. Коваль, а найбільший внесок у дослідження проекту зробила Пушкарьова Тамара Олексіївна – науковий керівник проекту "Росток", кандидат педагогічних наук, доцент, начальник відділу менеджменту освіти і вивчення педагогічного досвіду Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, професор кафедри управління освітою КОІПОПК, автор навчально-методичних комплексів з інтегрованого курсу "Навколишній світ", який забезпечує предмети "Я і Україна" та "Природознавство" 1-6 класів.

Дослідно-експериментальна робота з модернізації змісту, технологій та методів навчання і виховання дітей за науково-педагогічним проектом "Росток" проводиться відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України "Про розвиток науково-педагогічного проекту "Росток" в Україні" від 31.01.2005р. №62, "Про підготовку вчителів до роботи у науково-педагогічному проекті "Росток" від 31.01.2005р №63 і від "Про затвердження типових навчальних планів для навчальних закладів, які працюють за науково-педагогічним проектом "Росток" 05.06.2006 №430.

Мета проекту полягає у формуванні здібностей дитини до саморозвитку та самореалізації особистості на засадах інтегративно-діяльнісного підходу до навчання і виховання. При цьому основними завданнями проекту виступають: